

»Vær ikke i denne situation bekymrede for radikale ideer. De vil ikke efter dette få ringe kår i verden. Og bryd Dem ikke om os ministre. Der kommer situationer, der kræver sine mænd, og det kan være, at disse situationer opbruger disse mænd.«

Det er nok sådan, at Ove Rode var opbrugt i 1920. Han var – for at forlænge hans egen tankegang fra krigsudbruddet – færdig med sin skæbne. Men den havde i ualmindelig grad givet ham mulighed for at yde det ypperlige – og var derfor en god skæbne.

Erik Stig Jørgensen

Villy Karlsson: *Tingene sker ikke af sig selv. Episoder omkring Arbejderbladet og Land og Folk gennem 50 år som dagblad.* (Forlaget Tiden, København 1984). 60 s. 50,- kr.

Den kommunistiske presse i Danmark regner sit udgangspunkt i bladet Solidaritet, der begyndte at udkomme i 1912, udgivet af syndikalisterne. I 1919 startede kommunisterne Arbejdet. De to blade blev sluttet sammen i 1921 til Arbejderbladet. I 1922-23 udkom Klassekampen, der derefter gik op i Arbejderbladet. Dette udkom herefter i en årrække som ugeblad – *når* det udkom! Samtidig med, at to kommunister indvalgte i Folketinget i 1932, voksede det kommunistiske ugeblad. I 1934 ændrede det periodicitet og blev til et dagblad.

Det er episoder omkring Arbejderbladet, det senere Land og Folk, gennem 50 år som dagblad, der berettes i dette lille skrift, forfattet af Villy Karlsson, som kom til Land og Folks redaktion i 1951 og var bladets chefredaktør 1960-1970.

Vi får en række meget hurtige og til dels indforståede rids af 50 års politisk historie og pressehistorie: Den vanske-

lige dagbladsstart i 1934, politiaktionen mod bladet i 1935, engagementet i Den spanske Borgerkrig fra 1936, den stolte litterære medarbejderstab med navne som Hans Scherfig, Hans Kirk, Otto Gelsted og Martin Andersen Nexø, »blomstersproget« mellem linierne i den første besættelsestid, derefter den velforberejdede illegalisering og fremvæksten af hele den illegale kommunistiske presse, en bladskov under jorden med Land og Folk som det centrale og største blad. Her synes fremstillingen at haste unødigt stærkt frem – for i stedet mere at dvæle ved efterkrigstidens vanskeligheder.

De første dage efter befrielsen havde Land og Folk fået navnet Folkets Dagblad. Det gik ikke! Læserne krævede – med god grund – det illegale navn bevareret. Der var for Land og Folk som for Information mange og store besværligheder med overgangen fra illegalt blad til legalt dagblad. Men på Nationaltidendes rotationspresse – med Arbejdsgiverforeningens velsignelse – lykkedes det at få en legal eftermiddagsavis ud. Genrejsningensfonden sikrede senere egen bladbygning og eget trykkeri.

Kampagnejournalistikkens bedste og største sager bliver der heldigvis også plads til en omtale af. Her ville fremstillingen dog afgørende have vundet ved, om vi var blevet taget lidt mere på rundvisning *bag* spalternes facade. Som næsten alle jubilæumsfremstillinger har også denne karakter af at dvæle udpenslende ved en succes og forbigå fiaskoer – også fiaskoer, der kunne være med til at sætte en succes i perspektiv. Flere konturer af lys og skygge i den journalistiske hverdag ville have fået den tidligere chefredaktørs beretning til at fænge mere, end den nu gør. Anken skal forstås positivt. Land og Folk har på udvalgte stofområder drevet kampagnejournalistik, før genren blev en journalistisk moderetning. Netop

derfor havde vi gerne hørt lidt mere om omkostningerne – her tænkes på andet og mere end de ganske mange gange, en redaktør på Land og Folk næsten under et reklamebrøls opmærksomhed er bragt i fængsel for sager, som eftertiden kan have svært ved helt at fatte kunne skaffe en ansvarshavende redaktør måneders ophold bag tremmerne. Men sådan var det altså – og Land og Folk er ikke den avis, der kunne overraskes herover.

I perioder har Land og Folk redaktionelt været skruet ned på vågeblus, reduceret til en trediedel af fordums styrke, både hvad angår antal af medarbejdere og antal spalter. Ja, så trangt har der i perioder været for bladet, at det overvejede igen at vende tilbage til ugeudgivelsen. Dog synes de imponerende indsamlingsresultater, som bladet har kunnet opvise, og overgangen til ny teknik nu at have konsolideret udgivelsen som dagblad.

Villy Karlssons skrift er ikke – og prætenderer heller ikke at være – nogen pressehistorisk studie. Men bogen er et interessant kildeskrift til forståelse af Land og Folks selvforståelse – og til forståelse af, hvorledes det er lykkedes at opretholde Land og Folk som Kommunistpartiets ubetinget loyale organ i en periode, hvor bånd mellem parti og presse ellers er løsnet eller helt bristet.

Erik Lund

Niels Blædel: *Harmoni og enhed. Niels Bohr. En biografi.* (Udgivet af Carlsbergfondet. Rhodos 1985). 382 s., 248,- kr. hft., 278,- kr. indb.

Biografiens kunst er måske den sværeste. I Niels Bohrs tilfælde hæmmes forfatteren tillige af det faktum, at der er tale om en person, der døde for kun 23 år siden, en person, der tilhører den nationale kulturarv og hædres tilsva-

rende i hundredåret for sin fødsel, men også af, at Bohrs banebrydende forskningsindsats ikke på samme måde som humanistisk forskning er umiddelbart tilgængelig uden for fagkredse, samtidig med at hans filosofiske tanker ingenlunde er lettilgængelige overhovedet – for Bohr selv var *sandhed* og *klarhed* vistnok modstillede begreber (s. 159). Alene af denne provokerende sammenstilling fremgår, at Niels Bohr er et studium værd for andre end højenergifysikere.

Blædels biografi er en bog, man læser med stor glæde i følelsen af, at det er lykkedes at komme tæt på personen Niels Bohr. Bogens titel er velvalgt, idet den på samme tid er udtryk for det gennemgående tema i bogen og for det centrale i Bohrs tanker om komplementaritet. Om på nogen ville det forslidte udtryk *en helstøbt personlighed* sikkert kunne anvendes på Niels Bohr. Hans arbejder er ikke kronen på et langt livs værk, og den filosofiske interesse for tvetydigheden i sproget og i argumenterne blev bemærket af omgivelserne siden hans barndom. Allerede som 26-årig kunne han fra Cambridge erklære til sin forlovede, Margrethe Nørlund: »... for jeg tror paa Lykken og Meningen i Livet. Men jeg kan ikke tro paa, hvad der ikke er sandt, og hvad der ikke er sandt, vil for mig sige, hvad der vilde berøve Livet Mening, og det gælder lige fra de største til de mindste Ting; derfor, og kun derfor er det ikke sandt, at 2 og 2 er 3, og derfor er det ikke sandt, at et Menneske skal tigge hos og handle med indbildte Magter, der er uendelig mange Gange stærkere end det selv.« For andre filosoffer – og heriblandt vist Einstein – ville denne opfattelse af naturens harmoni netop blive begrundelsen for antagelsen af et gudsbegreb; men under alle omstændigheder repræsenterer dette et metafysisk krav til den fysiske teori: den må